

CO DĚLAT, ABYCHOM ZACHRÁNILI LESY

www.zachranmelesy.cz

SHRNUTÍ BALÍČKU OPATŘENÍ

Krizová situace, do které se české lesy v roce 2017 dostaly, **není zapříčiněna neočekávaným výkyvem počasí**. Monokulturně pěstované lesy se rozpadají v celé Evropě již dvě desetiletí a lesnictví v Rakousku, Německu či například Švýcarsku se na to již dlouho připravuje. I českou vládu na potřebu přizpůsobit se měnícím se podmínkám upozorňuje mimo jiné odborně široce diskutovaný Národní lesnický program, stanovisko 240 vědců a odborníků z roku 2006¹ a nově i výzva akademiků z Platformy pro krajinu².

Přesto český stát se změnami **zákonů, vyhlášek a dalších pravidel zaspal**. Důsledkem toho je zdravotní stav našich jehličnatých lesů výrazně nejhorší v celé Evropě³ a během čtyř následujících desetiletí hrozí rozvrat naprosté většině smrkových porostů, tedy až dvěma pětinaš všech českých lesů⁴. Podle zprávy Ministerstva zemědělství je na území šesti krajů situace vážná již nyní.

Tato krize je ale zároveň příležitostí nastavit systematické podmínky pro lesnictví 21. století, které bude dlouhodobě udržitelné a přínosné nejen pro majitele lesů, ale i pro návštěvníky a samotné lesy. Hnutí DUHA proto vybízí vládu a Parlament České republiky **k úpravám ve čtyřech zásadních oblastech**: v oblasti legislativy, certifikace lesů, dotační podpory a politiky Ministerstva zemědělství.

I. Změna zákonů a vyhlášek

Na některé věci se musí jít od lesa, občas ale musíme jít od Poslanecké sněmovny. Pokud chceme udržitelné a šetrné nakládání s lesy, potřebujeme kvalitní zákon o lesích. Dobrý stav lesů je nerozlučně spjatý s vyváženým množstvím zvěře, která v nich žije. Ve zdravých lesích jsou i místa pro divokou přírodu. Klíčový je také hospodárný a koncepční rozvoj podniku Lesy ČR, jenž má na starost polovinu českých lesů a měl by o ně pečovat ve veřejném zájmu. Je tedy třeba schválit přinejmenším **čtyři změny zákonů**.

Novela lesního zákona a souvisejících vyhlášek (**vyhlášky č. 83/1996 Sb., 84/1996 Sb., 101/1996 Sb. a 139/2004 Sb.**) může mít přímý vliv na zlepšení zdravotního stavu našich lesů tím, že zajistí rozmanitější formy lesa a umožní v nich přírodě blízké hospodaření bez holosečí a podpoří některé historické postupy nebo ponechání malé části lesů pouze divoké přírodě a jejím návštěvníkům.

Pestřejší druhová skladba

Konkrétně by měl zákon o lesích stanovit povinnost obnovovat lesy v přírodě blízké druhové skladbě. Takové dřeviny by měly být považovány za hlavní, zatímco exotické, na daném místě nepřírozené nebo jinak rizikové druhy by se mohly pěstovat pouze v podílu, který lesy neohrozí. Pro přerod lesů do jejich přírodnější a odolnější podoby je nezbytné, aby stromy vyrůstaly na daném místě už ze semen, tedy aby se co nejvíce využilo přirozené lesní obnovy. To vyžaduje prodloužení lhůty pro povinnost uměle zalesnit a zajistit vytěžený porost.

Raději bez holosečí

Holosečný způsob hospodaření významně poškozuje půdu i celý lesní ekosystém. Použití holoseče na ploše nad 0,3 ha by měl proto schvalovat v odůvodněných případech orgán státní správy lesa.

Rozmanitost života v lesích

Aby mohly v lesích žít všechny druhy hub, živočichů a mikroorganismů, mělo by zde být ponecháno nejméně pět stromů na hektar k dožití a zetlení. Zákon by měl konečně vytvořit podmínky pro rozmanité způsoby hospodaření, včetně například tzv. nízkého a středního lesa a různověkých, strukturně bohatých lesů. Takto vzniklá mozaika je nenahraditelným předpokladem pro pestrost v naší krajině.

Voda

Pro život v lesích, ale i samotné zdraví stromů bude nezbytné vrátit do lesů vodu – a stávající technické odvodnění tedy zachovávat pouze v případech, kdy by jinak hrozila výrazná škoda.

Zákon o státním podniku

Zároveň velmi chybí již dlouho odkládaný **speciální zákon o státním podniku Lesy ČR**, který dá státním lesům jasné zadání pro jejich transparentní fungování, jež by zahrnovalo nejen šetrnou produkci dřeva, ale také vymezené environmentální a společenské funkce. Ekonomické újmy vzniklé kvůli naplňování tohoto veřejného zájmu by se odečítaly z finanční renty odváděné podnikem do státního rozpočtu⁵. Rozpad lesů nesmí být nadále poháněn zadáváním obřích megatendrů – nepružných a obtížně kontrolovatelných zakázek velkým těžařským firmám.

Další opatření

Pro kalamitní situace by měl zákon zavést možnost operativního rozhodování.

V lesích by měly být vymezeny plochy, na kterých se nebude hospodařit. Jen tak budeme v budoucnu vědět, jak přírodní lesy adaptované na změnu klimatu vypadají. Způsob a pravidla ponechání území samovolnému vývoji má definovat **zákon o ochraně přírody a krajiny**.

Novela mysliveckého zákona by měla zavést účinnou ochranu lesů a polí před škodami způsobenými přemnoženou zvěří. Zvěř do naší krajiny přirozeně patří, avšak před sto lety jí tu byla pouhá třetina. V budoucnu můžeme mít zvěře v lesích dokonce ještě více, jelikož se bude moci skrýt a žít v podrostu. Než ale pestrých a bohatých lesů dosáhneme, bude zapotřebí, aby měly mladé stromky šanci vyrůst. Současné nadměrné počty zvěře neumožňují vrátit do lesů dostatek listnáčů a jedlí – podle poslední inventarizace jich zvěř 64 % vážně poškodí nebo úplně spase. V zákoně o myslivosti a navazujících **vyhláškách č. 553/2004 a 55/1999** je proto potřeba zavést odvozování plánu lovu zvěře především od míry škod na lesích a tyto škody začít realisticky vyčíslit.

II. Certifikované hospodaření pro zdravé lesy

Nynější krize lesů vyžaduje rychlejší změny v hospodaření, než k jakým se dostaneme postupnou změnou legislativy. Půjde to, pokud se bude o lesy pečovat podle kvalitního certifikačního standardu. Ministerstvo zemědělství by mělo (samo či na pokyn vlády) na významné části státních lesů okamžitě rozhodnout o zavedení pravidel zdravého hospodaření podle standardů mezinárodně uznávané lesní certifikace **Forest Stewardship Council (FSC)**, která garantuje dlouhodobě udržitelnou rovnováhu ekonomických, sociálních a ekologických funkcí. Certifikát FSC u nakupovaného dřeva zároveň vyžaduje dřevozpracující průmysl, ve stále větší míře zejména nábytkářský a papírenský.

Nábytkáři a dřevozpracovatelé o FSC stojí

Například společnost IKEA se zavázala, že od roku 2020 bude svým zákazníkům nabízet pouze výrobky z recyklovaných materiálů nebo ze dřeva, které prokazatelně pochází ze šetrně obhospodařovaných lesů. Dřevo s FSC certifikátem ale poptává i mnoho dalších firem. Podle Asociace českých nábytkářů hrozí ztráta více než 4 000 pracovních míst,

nebude-li k dispozici dřevo s FSC certifikátem z českých lesů⁶. Zatímco papírny musejí certifikované dřevo dovážet z Polska a dalších zemí, české dřevo se místo domácího zpracování vyváží v surovém stavu do zahraničí. Proto na zavedení FSC tlačí i Svaz průmyslu a dopravy ČR či Hospodářská komora ČR.

III. Úprava finanční podpory

Mají-li lesy stabilizovat krajinu a přinášet dlouhodobě vyrovnané zisky, je třeba do nich i promyšleně investovat. Některé finanční pobídky dnes míří například na opravu asfaltových cest. Ovšem pro zlepšení stavu našich lesů je nezbytné změnit nastavení podmínek tak, aby dotace podporovaly především **přírodě blízké a udržitelné hospodaření v lesích**. Podpořit by se mělo zejména nepasečné hospodaření, ponechávání starých stromů a tlejícího dřeva v porostech a ponechání porostů samovolnému vývoji. Stanovit by se měla i větší podpora dalších opatření zvyšujících biodiverzitu v lesích a získání podpory pro investice do lesního hospodaření by mělo být podmíněno splněním minima „zásad dobré praxe“.

IV. Změna zadávání zakázek státního podniku LČR

Stávající způsob zadávání zakázek a obchodní model Lesů České republiky nepodporuje šetrné hospodaření, připravuje místní lidi o práci v lese a neumožňuje rychle reagovat na kalamitní situace. Je zapotřebí postupně oddělit těžbu dřeva od jeho prodeje a prodej zajišťovat přímo v režii státních lesů aukcemi na odvozním místě (tedy na skládce v lese, kde si kupující dřevo přebírá). Během několika let by bylo vhodné, aby nejméně polovinu prací prováděly státní lesy prostřednictvím vlastních zaměstnanců a zbytek by zajišťovali místní podnikatelé a živnostníci v rámci malých zakázek. Díky zmenšení revírů by revírníci měli více času na péči o lesy a kontrolu dodavatelských firem a zaměstnanců, což by přineslo i ekonomickou úsporu.

Právě probíhající plošné hynutí lesů na Jesenicku i dalších místech je varováním, na které reagují a musejí reagovat všichni, jimž není osud lesů lhostejný: mnoho tisíc lidí, kteří podepsali výzvu Zachraňme lesy, místní obyvatelé, lesníci, myslivci, turisté, občanská a ekologická sdružení. A především zodpovědní politikové včetně vlády a Parlamentu České republiky, protože právě oni musejí navržená opatření uvést v život.

Pouze při vzájemné součinnosti, bezodkladné práci na všech čtyřech zmíněných oblastech a důrazu na příčiny současné krize lesů se může podařit odvrátit, nebo alespoň zmírnit pokračování kalamity v následujících letech. Více harvestorů, feromonových lapačů a vagonů na odvoz klád situaci nevyřeší. Raději zachraňme lesy.

Zdroje informací:

1. Stanovisko vědců a odborných pracovníků k ochraně českých lesů. 2006. Dostupné například z: www.orlickehory.net/aktuality/stav_lesu.htm.
2. Výzva Platformy pro krajinu vládě ČR. Akademie věd České republiky, 2018. Dostupné z: <http://nasekrajina.eu/2018/04/24/vyzva-platformy-krajinu-vlade-cr>.
3. Forest Condition in Europe. Technical Report of ICP Forests, str. 28.
4. Čermák, P., Mikita, T. a J. Kadavý. Budoucnost hospodaření se smrkem v období předpokládaných klimatických změn. Lesnická práce, 2017/3.
5. Klíčová akce 17 Národního lesnického programu, str. 17.
6. Bez certifikace FSC v českých lesích zaniknou tisíce míst. Týden, 2. listopadu 2017.

Vydalo Hnutí DUHA, 2018

Zpracovali: Jaromír Bláha a Jan Skalík

Hnutí DUHA
Friends of the Earth Czech Republic

Hnutí DUHA, Údolní 33, 602 00 Brno, info@hnutiduha.cz, www.hnutiduha.cz